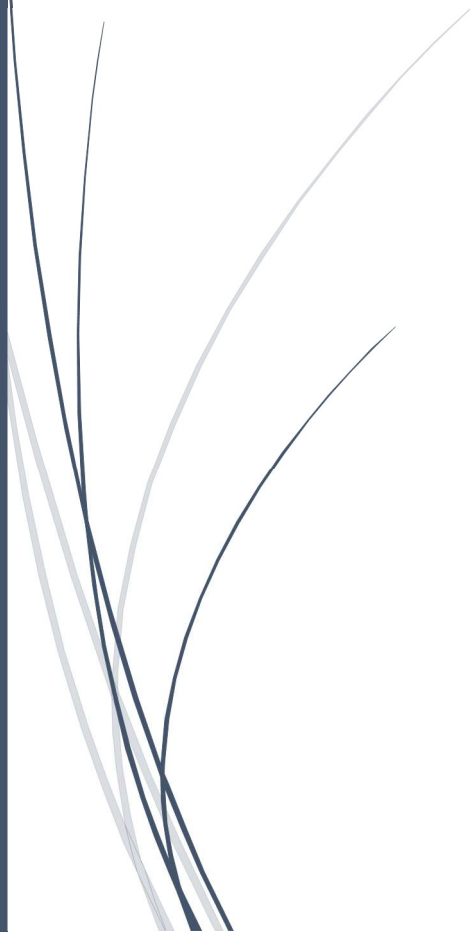

16.02.2022

Jordbruksoppgjøret 2022

Norturas innspill til Norges Bondelag og Norsk
Bonde og Småbrukarlag

Innholdsfortegnelse

1. Tiltak for å løfte inntekta til husdyrbonden	3
<i>Løfte inntekt gjennom budsjettmidler</i>	<i>3</i>
<i>Løfte inntekt gjennom markedsinntekter</i>	<i>3</i>
2. Kortsiktige tiltak for økt inntekt.....	4
<i>Storfe</i>	<i>4</i>
<i>Sau/lam.....</i>	<i>5</i>
<i>Gris.....</i>	<i>7</i>
<i>Egg</i>	<i>8</i>
<i>Fjørfekjøtt</i>	<i>8</i>
3. Langsiktige tiltak for økt inntekt og å sikre posisjonen til norsk kjøtt og egg.....	9
<i>Dyrevelferd</i>	<i>9</i>
<i>Høyere norskandel i føret</i>	<i>10</i>
<i>Prisnedskrivningstilskudd.....</i>	<i>10</i>
<i>Klima</i>	<i>11</i>
4. Frakt	12
<i>Tilskudd til frakt av slaktedyr.....</i>	<i>12</i>
<i>Tilskudd til frakt av egg.....</i>	<i>12</i>
<i>Tilskudd til frakt av fjørfe til slakteri</i>	<i>13</i>
<i>Frakt av kraftfôr.....</i>	<i>13</i>
5. Tilskudd til slakterivirksomhet i Nord-Norge.....	14
6. Telledato.....	15
7. Velferdsordninger	15
8. RÅK-tilskudd	16

Årets jordbruksoppgjør må legge til rette for at forskjellen mellom bondeinntekt og alminnelig lønnsinntekt i samfunnet reduseres betydelig på kort sikt og tettes på lengre sikt. Økt og mer forutsigbar inntekt er avgjørende for å styrke næringen og derigjennom oppnå Stortingets landbrukspolitiske målsettinger. Samtidig må husdyrproduksjonene tilpasses endringer i produksjonskrav og forbrukertrender.

Nortura mener

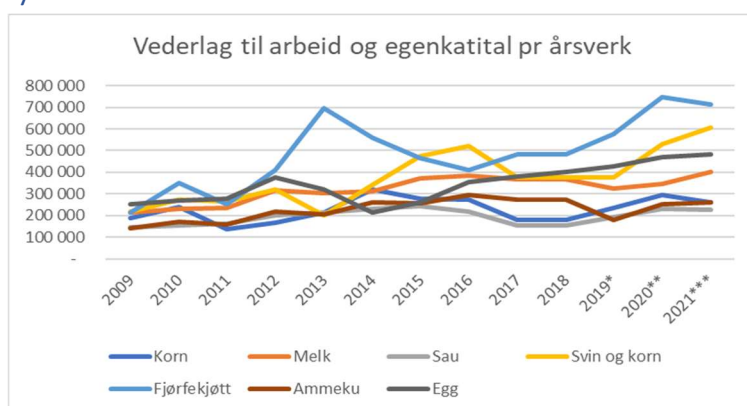
- **Inntektsgapet må tettes på kort sikt, både gjennom økte markedsinntekter og økte budsjettmidler**
- **Den langsiktige konkurransekraften til egg- og kjøttprodusenter må styrkes**
- **Styrket importvern og nye virkemidler for å balansere markedet er en forutsetning for å lykkes med å heve bondens inntekt.**

Kortsiktige tiltak over jordbruksavtalen drøftes i kapittel 1 og 2 i dette dokumentet. Dette er inntektspolitiske tiltak som i hovedsak innebærer overføringer over statsbudsjettet. Kapittel 3 drøfter tiltak for å sikre inntektsvekst på lang sikt. Her vektlegges styrking av konkurransekraften til husdyrproduksjonen som følge av endringer i forbrukerpreferanse, bærekraftkrav fra myndigheter, konkurranse fra import og substitutter.

Dette dokumentet er Norturas innspill til avtalepartene i jordbruksforhandlingene i 2022.

1. Tiltak for å løfte inntekta til husdyrbonden

I tråd med Stortingets målsetning er det presserende å tette inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper. Inntektsløftet må starte allerede i årets jordbruksoppgjør, og må gis høyeste prioritet. Inntektsgapet er størst for de grovfôrbaserte husdyrproduksjonene sau og ammeku og disse trenger derfor et ekstra løft. Kostnadsveksten som har rammet jordbruket må hensyntas. Kompensasjon for ekstraordinær kostnadsvekst må komme som et tillegg til en solid ramme for jordbruksavtalen 2022-2023.

Løfte inntekt gjennom budsjettmidler

Et nødvendig løft av inntektene i landbruket kan ikke skje uten vesentlig økning i budsjettmidler over jordbruksavtalen. Det gjelder særlig de grovfôrbaserte produksjonene som allerede henter en vesentlig andel av inntekta fra tilskudd. Økte tilskudd kan virke produksjonsdrivende, noe som ikke er ønskelig i dagens markedssituasjon. Nortura anbefaler at økte budsjettmidler i hovedsak prioriteres inn mot de ordningene som i liten grad er produksjonsdrivende.

Nortura mener at målsetningene for norsk landbruk bare kan oppnås gjennom å opprettholde og videreutvikle et levende landbruk i hele landet. Jordbruksavtalen må derfor videreføre og forsterke innsatsen for å utjevne for forskjeller i driftsforhold og bruksstruktur i alle deler av landet.

Målsetningen om at norsk matproduksjon skal baseres på norske ressurser krever også aktive grep og prioritering. Sammen med behovet for å løfte inntekt, ligger særlig disse hensynene til grunn for Norturas anbefalinger inn mot det kommende jordbruksoppgjøret.

Løfte inntekt gjennom markedsinntekter

Nortura vil jobbe for at markedet skal bidra til økte inntekter for bonden gjennom å utnytte det rommet for prisøkninger som finnes. Økte priser virker stimulerende på produksjon og felles for alle dyreslag er at det ikke er rom for økt produksjon, når samfunnet har normalisert seg etter pandemien. Det er derfor noen klare forutsetninger som må på plass for å løfte pris og unngå overproduksjon framover; tollvernet må styrkes og bedre muligheter for produksjonsregulering nå på plass. I tillegg må avtalepartene vurdere om Nortura har anledning til å fastsette nye PGE ved ekstraordinære endringer i produksjonsforutsetninger eller markedet. Økt kvantum for innfrysing av gris på reguleringslager til 5 500 tonn er også nødvendig.

Mat har generelt lav priselastisitet, men store prisøkninger virker dempende på etterspørselen. Prisene må derfor løftes gradvis og vil være langt unne å kunne tette inntektsgapet alene. Økte priser bidrar til å løfte inntekta for alle husdyrprodusenter, men er ikke et egnet virkemiddel for å utjevne lønnsomheten mellom ulike drifts- og strukturulempere.

Nortura mener

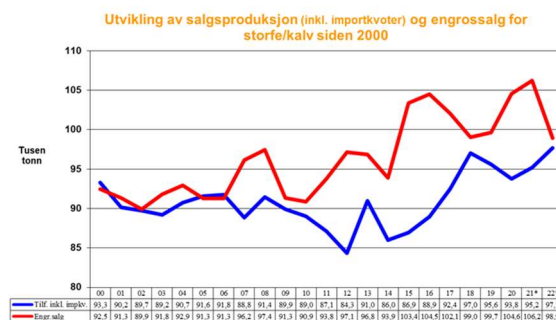
- Det er presserende å tette inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper
- Økte budsjettmidler er nødvendig for å tette gapet og utjevne forskjeller i driftsforhold og bruksstruktur i alle deler av landet
- Midlene bør innrettes slik at de virker minst mulig produksjonsdrivende
- Styrket tollvern og bedre muligheter for produksjonsregulering er nødvendige forutsetninger for å kunne løfte prisene på kjøtt og egg.

2. Kortsiktige tiltak for økt inntekt

Storfe

Det er et stort behov for bedret økonomi i storfekjøttproduksjonen allerede i årets jordbruksoppgjør. Nortura har løftet prisen på storfekjøtt vesentlig de to siste årene og er innstilt på å løfte prisen ytterligere, men prisøkninger vil likevel ikke være tilstrekkelig til å oppfylle stortingets ambisjon om å tette inntektsgapet. Jordbruksavtalen må også bidra vesentlig med å løfte inntektene.

Etter en ti-års periode med til dels stor underdekning av storfekjøtt, går det mot markedsbalanse, og rommet for produksjonsvekst er svært begrenset. Tilskuddene til storfe har ulike innretning og virker i ulik grad stimulerende på produksjonen på det enkelte bruk. Dette må hensyntas når økte satser/beløp skal fordeles på ordningene.

Nortura er opptatt av at produksjonen av storfekjøtt, enten det stammer fra melkeku eller ammeku, må behandles som likeverdige produksjonsformer. Selv om andelen ammeku er økende, har fortsatt om lag 70 prosent av storfekjøttet sitt utspring i melkeproduksjonen. Nortura ønsker en balansert utvikling av virkemidlene som ivaretar begge produksjonsformene.

Overføringene til storfeproduksjon bør stimulere til høyt opptak av grovfôr fra slått og beite. Det er i tråd med Stortingets mål og forbrukernes forventninger til matproduksjon basert på norske ressurser, god dyrevelferd og lavt klimaavtrykk. Konkret anbefaler vi at den største økningen i satsene prioriteres til kulturlandskapstilskudd, beitetilskudd (begge) og driftstilskudd ammeku. Vi støtter også innføring av et nytt tilskudd til ku med kalv på beite, som vi mener fremmer de samme formålene, samtidig som det løfter fram en ekstra dimensjon med tanke på dyrevelferd og konkurransekraft.

Kvalitetstilskuddet til storfekjøtt gis til slakt av ung okse, ung ku, kalv, kvige og kastrat i klasse O og bedre, fettgruppe 4- eller lavere. For klasse O er tilskuddet kr 2,50 per kg, mens det hopper opp til kr 7,50 for O+ og bedre. For et slakt på 300 kg utgjør forskjellen mellom klasse O og O+ 1500 kroner. Okser av kjøttferase oppnår relativt lett klasse O+, mens oppføringskalver fra melkeku har dårligere forutsetninger. Slik tilskuddet er innrettet, stimulerer det til høyere bruk av kraftfôr for å oppnå klasse O+ enn det som er ønskelig. For å dempe den uønska virkningen av å legge hele klasser til grunn for utmåling av tilskuddet, anbefaler vi å ta i bruk tallskala med desimaler for mer trinnløs økning av satsen. Klassene i EUROP-systemet omregnes til en tallskala med desimaler til ulike formål. Innføring av mer gradvis satsøkning må skje samtidig med at bevilgningen til kvalitetstilskuddet økes. Økningen må være så stor at en unngår at noen slakt får lavere tilskudd som følge av endringen. Det er en klar premiss for forslaget. Økt bevilgning, kombinert med omlegging til tallskala, vil bidra til en nødvendig styrking av økonomien samtidig som insentivene blir mer i tråd med ønsket adferd. Implementering av en slik endring vil kreve noen systemendringer hos aktørene.

Det er svak lønnsomhet i produksjonen av storfekjøtt, uavhengig av driftsform, størrelse og geografi, og tilskudd må bidra for å løfte inntektene for alle. For å sikre at matjord og beiteressurser i marginale områder skal holdes i hevd, må jordbruksavtalen legge til rette for en styrking av økonomien også på de mindre brukene.

Det er stort behov for investeringsvirkemidler til storfe, men tildelingen må ta hensyn til markedets behov. Ombygging til løsdrift og områder hvor melkeproduksjonen går mest tilbake bør prioriteres.

Det er behov for bedret økonomi i storfekjøttproduksjonen. Dette kan ikke løses kun gjennom økt prisuttak i markedet.

- **Prioritere økning i kulturlandskapstilskudd, beitetilskudd og driftstilskudd ammeku for å bedre økonomien og stimulerer til økt grovfôrandel og god dyrevelferd**
- **Innføre et tilskudd til ku og kalv på beite**
- **Øke bevilgningen til kvalitetstilskudd storfe samtidig som det innføres en mer trinnløs økning av satsene ved å ta i bruk tallskala med desimaler for klasseinndeling**
- **Endre strukturen i tilskuddene slik at det blir mest økning for de minste brukta, ev. gjeninnføre tak**
- **Investeringsmidler til kontrollert økning i antall ammekyr og ombygging til løsdrift. Prioritere områder hvor melkeproduksjonen går mest tilbake.**

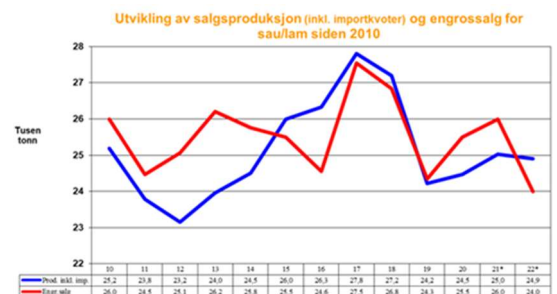
For øvrig vises det til andre kapitler for generelle forslag som er relevante for dyreslaget.

Sau/lam

Sauebrukene kommer økonomisk dårligst ut av alle husdyrproduksjonene. Sauenæringen er også den produksjonen som har størst andel av inntekten fra overføringer med nærmere 70 prosent. Dette tilsier at en vesentlig del av et nødvendig løft i inntekt på kort sikt må komme gjennom jordbruksavtalen. Prisøkninger kan bare bidra noe, men det vil langt fra være tilstrekkelig.

Etter flere år med store overskudd, er markedet nå i tilnærmet balanse. Langtidsutsiktene viser at det ikke er rom for produksjonsøkning i de kommende årene. Dette må hensyntas både i forhold til prisøkninger og tilskudd. Erfaringen fra perioden 2013-2017 viser at det er et potensiale for økt produksjon dersom det stimuleres.

Sauenæringen preges av at mange produsenter driver i relativt liten skala, og ofte i kombinasjon med andre produksjoner, eller som bigeskjeft. En tredjedel av produsentene har mindre enn 30 vinterforede sauer. Ett årsverk utgjør ca. 150 vinterforede sauer. Og det er bare om lag 10 prosent av produsentene som har ett årsverk eller mer med sau. Disse forholdene må hensyntas ved utforming av virkemidler for saueholdet.

Sauenæringens store fortrinn er at den kan utnytte marginale grovfôrressurser, og da særlig beite, både på innmark og utmark. Beiting er ensbetydende med naturlig adferd for dyrene og gir mange tilleggsværdier knyttet til naturmangfold, åpne landskap og klima. Det er i disse verdiene, kombinert med unik smak og høy kvalitet på kjøttet, at konkurransekraften til småfeet ligger.

Det er behov for bedret økonomi i sauenæringen og bidraget fra jordbruksavtalen må økes vesentlig, uten at det stimulerer til økt produksjon. Referansebruksberegningene viser at inntekta fra et årsverk med sau er om lag halvparten av en norsk gjennomsnittsinntekt. Samtidig har vi en struktur i saueholdet hvor 90 % brukene har mindre enn ett årsverk og det er ikke rom for økt produksjon. Gitt denne situasjonen mener Nortura det er behov for et driftstilskudd for sau for å løfte inntekt. Med et driftstilskudd som gis flatt til alle bruk over en viss minstestørrelse, kan inntekta løftes uten at det

samtidig stimuleres til økt produksjon. Konkret foreslår vi at det innføres et driftstilskudd med innslagspunkt for bruk med mer enn 30 vinterfora sau. Grensen på 30 harmonerer med innslagspunktet for krav til brannvarsling i forskrift om velferd for småfe. Produksjon ut over denne grensa utløser derfor en betydelig investering.

Mål om landbruk over hele landet og økt bruk av norske fôrressurser forutsetter utjevning av grovfôrkostander mellom bruk med ulik størrelse og driftsforhold. Videre forutsetter det at grovfôropptak på beite stimuleres. Prioritering og utvikling av tilskuddene til sau bør støtte opp under ønsket utvikling.

Beitetilskuddene regnes blant de mindre produksjonsstimulerende virkemidlene og vår vurdering er at det er rom for betydelig økning i satsene. Det gjelder både beitetilskuddet og utmarksbeitetilskuddet.

Beiting generelt knyttes til dyrevelferd for sau, men det er noen utfordringer med tap på beite. Mindre sau og færre sauebønder som nyttiggjør seg av utmarksbeiter gjør det mer arbeidskrevende med sau i utmark. Samarbeidsløsninger og bruk av teknologi er viktige tiltak for å redusere tap og gjøre sauebondens hverdag lettere. Med elektronisk overvåkning kan en tidligere oppdage uro i saueflokken ved rovdyrangrep. Det blir enklere å finne all sau om høsten, slik at det ikke blir gående igjen sau i utmarksbeiteområdene etter beitesesongen. Elektronisk overvåkingsutstyr vil lette sankingen og gjøre tilsynet bedre og mer effektivt og samtidig åpne for store muligheter for økt digitalisering og utnyttelse av relevant informasjon knyttet til saueholdet. Nortura anbefaler at støtteordninger til slike tiltak utvides.

Beiting i utmark er et fellesprosjekt og både sakning og vedlikehold av sankeanlegg, bruer osv. blir vanskeligere når antallet sauebruk i et område går ned. Tilskuddet til tiltak i beiteområdet er viktig for å opprettholde bruken av beiteressursene i utmark.

Ulltilskuddet bidrar til sauebondens inntekt og er i liten grad produksjonsdrivende. Sist tilskuddet ble justert var 2016. Ullvarefabrikkene etterspør norsk ull av god kvalitet og økt tilskudd vil også stimulere til at saueprodusentene til å ta godt vare på ulla.

De senere årene har vi sett en trend med nedgang i sauetallet fra Trøndelag og nordover. Det er bekymringsfullt med tanke på at dette er områder med svært gode forutsetninger for småfeproduksjon og det er viktig å følge med på om denne utviklingen. Investeringsstøtte kan benyttes strategisk inn mot sårbare områder. Det bør ikke følge med krav om økt produksjon for å få støtte.

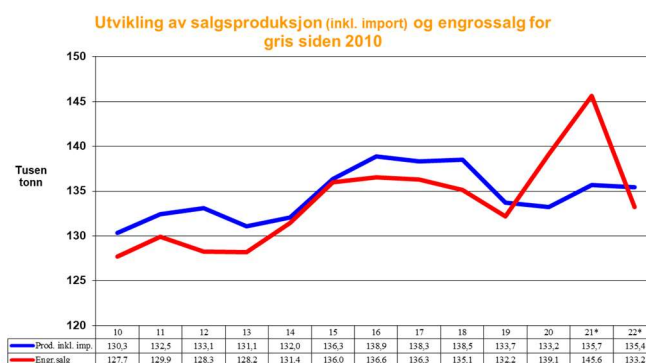
Det er behov for bedret økonomi i sauene. Dette kan ikke løses kun gjennom økt prisuttak i markedet.

- **Innføre driftstilskudd for sau med et innslagspunkt for bruk med mer enn 30 vinterfora sauer**
- **Øke beitetilskuddene, både det generelle og utmarksbeitetilskuddet**
- **Øke investeringsstøtte for å opprettholde produksjonen i områder med stor nedgang i sauetallet. Mellomstore bruk bør prioriteres da det er i denne brukskategorien en ser størst nedgang**
- **Styrke tiltak som fremmer bedre overvåkning(radiobjeller) og fellestiltak på beite**
- **Øke tilskuddet til norsk ull.**

For øvrig vises det til andre kapitler for generelle forslag som er relevante for dyreslaget.

Gris

I både 2020 og 2021 var markedet preget av restriksjonene som følge av Covid-19. Dette ga et betydelig etterspørselsløft og bidro til at norsk produksjon og import utover kvotene måtte til for å dekke markedets behov. Første del av 2022 er også preget av Covid-19 restriksjoner og dertil påvirkning for den innenlandske markedsbalansen. Ser man bort fra den ekstraordinære markedsituasjon som følge av pandemien, er det ikke rom for å øke produksjonen av gris i Norge de nærmeste årene.

Lønnsomheten i svinenæringen har vist en positiv utvikling gjennom 2021, men den senere tids utvikling i kostnader har endret dette bilde vesentlig og forsterket ytterligere inn i 2022. Dette har medført en klar svekkelse i produsentøkonomien og dertil svak lønnsomhet til nødvendige investeringer. Avklaring i konsesjonsgrensene på svin, som setter en klar demper på mulighetsrommet for store smågrisproduksjonsenheter, vil være avgjørende for markedsbalansen nå og videre fremover. Lønnsomheten har relativt sett løftet seg mer hos kombinert svineproduksjonen det siste årene og det er strategisk ønskelig at flere legger om til en slik produksjon. Et annet element som også er av stor betydning, er økt fokus på dyrevelferdskrav og dertil plassbehov for spesielt smågris og slaktegrisperioden. Dette er i mange tilfeller med på å redusere purketallet hos mange produsenter. Like fullt vil summen av flere av disse momentene øke den totale arbeidsbelastningen. Samtidig har mange produsenter svært nedslitt driftsapparat og det er behov for betydelig rehabilitering og utbedringer for å tilpasse seg dagens krav og løsninger.

I flere av fylkene i Norge ser vi en større nedgang i produksjonen og dertil svekket produksjonsmiljø. Dette gjelder spesielt Vestlandet, Møre og Romsdal, Agder og Nord-Norge. Derfor er det viktig med tiltak for å styrke økonomien spesielt i disse områdene der produksjonen har en svakere utvikling enn landet ellers.

Det er i dag fortsatt mange smågrisprodusenter og slaktegrisprodusenter som har mulighet til å utvide innenfor dagens konsesjonsregelverk. Dette gir rom for at eksisterende produsenter har mulighet til å utvide og fornye driftsapparatet og erstatte de produsentene som velger å avvike produksjonen av gris. Dagens konsesjonsgrense er med på å legge til rette for en spredt produksjon og en struktur tilpasset norske forhold. Konsesjonsgrensen for gris er godt tilpasset norske produksjonsforhold og den må ikke heves.

Nortura mener

En bedret markedsbalanse gir rom for å løfte økonomien i svinenæringa uten at dette gir produksjonsøkning. Like fullt er det et stort behov for målretta tiltak knytta til ulike investeringsbehov og en ønsket utvikling for næringen.

- **Investeringsvirkemidler til oppgradering hos eksisterende produsenter knyttet til:**
 - **Dyrevelferdstiltak, omlegging til SPF, gjødselhåndtering, energi- og klimatiltak, ventilasjon og lignende**
 - **Utvidelser for eksisterende produsenter opp til konsesjon for kombinert og slaktegrisprodusenter ved markedsbehov**
- **Økt distriktstilskudd i Nord Norge, Agder, Vestland og Møre og Romsdal.**

For øvrig vises det til andre kapitler for mer generelle forslag som er relevante for dyreslaget.

Egg

Eggproduksjonen har vært preget av overproduksjon og det er ikke rom for nyetableringer. Innfrakttilskudd vurderes som det viktigste tiltaket for egg i jordbruksoppkjøret, og tilskuddet bidrar til å spre eggproduksjonen mest mulig over hele landet. Dette vil sikre at eggproduksjonen også i framtiden kan utvikles i områder som ikke ligger i direkte tilknytting til et eggpakkeri. Fraktordningene er beskrevet samlet i eget avsnitt.

Produksjonstilskudd for verpehøner bør ha lik sats opp til konsesjonsgrensen, og satsen må tilbakestilles til tidligere nivå på kr 11,- pr høne.

Frakttilskuddet må økes med 20 mill. kroner for å sikre utjevning av fraktkostnader over tid mellom produsenter.

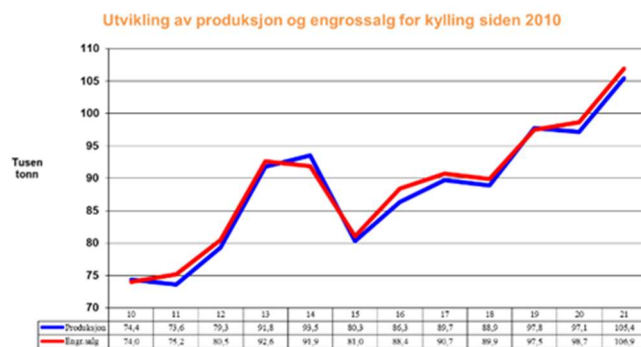
Produksjonstilskudd må utformes slik:

- Nord-Norge: 25 kr/høne fra 1-1000 høner og 11 kr/høne opp til 7500 høner
- Sør-Norge: 11 kr/høne på alle opp til 7500 høner.

For øvrig vises det til andre kapitler for generelle forslag som er relevante for produktet.

Fjørfekjøtt

Salg og produksjon av fjørfekjøtt er fortsatt sterkt økende. Langtidsprognosene viser at fjørfekjøtt er det eneste kjøttslaget en forventer fortsatt økt forbruk og hvor det er rom for en moderat økning i den produksjonen de nærmeste årene.

Nortura har i de siste jordbruksoppkjørene pekt på at en fraktordning for fjørfe bør kunne etableres etter prinsipper for eksisterende fraktordning for andre dyr til slaktning. Frakttilskudd vil bidra til å sikre verdiskaping over større deler av landet og spredt produksjon vil redusere smitterisiko og styrke beredskap.

Inntektene til fjørfekjøttprodusentene kommer i all hovedsak fra salg av produkter i markedet. Kraftfôr er en vesentlig kostnad for produksjon av fjørfekjøtt, og prisnedskrivning av korn til kraftfôr er sentralt. Behov for tilskuddsmidler retter seg mot kostnadsreducerende tiltak, dyrehelse og miljø.

- Det må etableres fraktordning for fjørfe til slaktning med en beregnet kostnad på 22 mill. kroner
- Det må innføres en ny ordning – «Tilskudd til energiflis».

For øvrig vises det til andre kapitler for generelle forslag som er relevante for dyreslaget.

3. Langsiktige tiltak for økt inntekt og å sikre posisjonen til norsk kjøtt og egg

De siste årene vist hvor viktig en robust norsk matforsyning er når det oppstår flaskehalsen i den internasjonale handelen eller dyresykdommer sprer seg på tvers av landegrensene. Landbruket må bidra til at dagens matbehov møtes, uten at det ødelegger muligheten for at kommende generasjoner også får dekket sine behov. Næringens videre utvikling må derfor skje innenfor bærekraftige rammer – både med hensyn til miljøet, sosiale forhold og økonomi. En del av en bærekraftig utvikling bør derfor være å øke selvforsyningsgraden gjennom å best mulig utnytte lokale ressurser, slik at vi er enda bedre rustet til å håndtere tilsvarende utfordringer i fremtiden.

Forbruket av kjøtt per innbygger i Norge har i nyere tid flatet ut og våre prognoser tilsier at det vil falle noe i tiden fremover. Klima og miljø, dyrevelferd og helse påvirker etterspørselen og betalingsviljen i stadig større grad enn før. Forbrukerne har utvidet sin definisjon av «bærekraft» og ønsker at det skal vektlegges i hele verdikjeden. Fra myndighetens side stilles det også nye og skjerpede krav til bærekraftig produksjon av mat. Også internasjonalt er politikken og markedet i endring. EU har bærekraft som et av de viktigste parameterne for sin fremtidige landbruks- og handelspolitikk.

I Norge har vi sterke forsknings- og kunnskapsmiljøer, lavt sykdomspress i husdyrholdet, et spredt landbruk og et godt samarbeid mellom myndighetene og næringen. Dette er faktorer som skaper potensiale for lønnsom vekst i jordbruket gjennom å bli ledende innen teknologiske nyvinninger, bærekraft, dyrevelferd og matsikkerhet. Den nødvendige satsingen på økt bærekraft i landbruket vil kreve store investeringer. Landbruket er en næring som allerede har presset økonomi sammenlignet med andre grupper i Norge, og man er avhengig av at hele næringen deltar i satsingen for at den skal gi ønsket effekt i markedet. Nortura mener at det i jordbruksoppgjøret derfor bør prioriteres direkte investeringsvirkemidler som både treffer med mål om økt bærekraft og bidrar til økt inntekt. Av prioriterte områder innen bærekraft vil Nortura trekke fram god dyrevelferd, økt norskandel i fôret og redusert klimagassutslipp som de tre viktigste.

Dyrevelferd

Kunnskapen om og forventningene til god dyrevelferd er i stadig endring, og norske konsumenter anser dyrevelferd som en av de viktigste kriteriene når de handler husdyrprodukter. Dyrevelferd får også økende fokus fra mediene, myndighetene og interesseorganisasjoner, og erfaringen er at tilfeller der dyrevelferden ikke har vært god nok får stor oppmerksomhet og kan få betydning for egg og kjøttets plass i kostholdet over tid, men også for omsetningen og omdømmet.

Selv om Norge i internasjonal målestokk har strenge krav til dyrevelferd, bør det arbeides for å bli bedre og sikre at alle etterlever standardene som er satt og at samfunnets forventninger innfris. Kostnaden ved fornyelse og forbedring av anlegg for å øke dyrevelferden reflekteres ikke fullt ut i prisen forbrukerne er villig til å betale, noe som er utfordrende for en næring som allerede har presset økonomi. Det er derfor behov for statlig støtte, risikoavlastning og økonomiske insentiver for å gjøre nye løft innenfor dyrevelferd.

Å sikre god dyrevelferd er et ansvar hele næringen har, og noe som må prioriteres. Innføringen av dyrevelferdsprogrammer på alle dyreslag i Norge vil styrke dette arbeidet og sikre en god utvikling videre på dette arbeidet. Dette er et systematisk arbeid for å bedre velferden i alle besetninger. Nortura mener i tillegg at en verdensledende standard for dyrevelferd vil øke konkurransekraften betydelig, både i konkurranse mot importert kjøtt og mot andre matvaregrupper. God dyrevelferd betyr stor konkurransekraft, som igjen betyr god økonomi for bonden.

- **For å stimulere til målretta dyrevelferdstiltak mener Nortura at det bør prioriteres investeringstilskudd og virkemidler som støtter opp under denne utviklingen**
- **God dyrevelferd forutsetter at bonden har tilstrekkelig økonomi, tid og ressurser til å gi dyra et egnet miljø, godt stell og oppfølging ved sykdom og skader**
- **En frisk og uthvilt røkter gjør en bedre jobb og velferdsordningene er derfor viktige for dyrevelferden. Avløserordningen skal sikre at husdyr får riktig stell dersom bonden blir syk, eller av andre grunner ikke kan ta seg av dyrene. Det er kritisk for dyrevelferden at det er tilstrekkelig dekning av kvalifiserte avløsere.**

Høyere norskandel i fôret

En betydelig andel av klimaavtrykket fra norsk kjøtt- og eggproduksjon kommer fra bruk av importerte innsatsfaktorer i kraftfôr. En høyere andel norskprodusert fôr vil bidra til å redusere klimaavtrykket samtidig som det vil øke konkurransekraften til norskprodusert egg og kjøtt. En høyere andel norske ressurser i fôret bidrar også til økt reell selvforsyning. Norske forbrukere etterspør i større og større grad produkter som er produsert i Norge, og innsatsfaktorene som går inn i produksjonen. Dette er ikke bare på grunn av klimaperspektivet, men også på grunn av norsk standard for mattrygghet, sosiale forhold, matvareberedskap, osv.

Norge har klimatiske og arealmessige begrensninger for hva som kan dyrkes, og hvor det kan dyrkes. Derfor er det viktig at kanaliseringspolitikken videreføres slik at produksjon av korn og andre råvarer til kraftfôrproduksjonen prioriteres til de områder av landet hvor det ligger til rette for dette. Da må også hoveddelen av det grovfôrbaserte husdyrholdet foregå i områdene som ikke er egnet for produksjon av korn, men som til gjengjeld har gode forutsetninger for beite i inn- og utmark kombinert med slått.

Økt kvalitet på grovfôr gir rom for kraftfôrblandinger med høyere andel norsk korn for drøvtyggere. Produsenter av gris eller fjørfe må ha bedre tilgang på kraftfôr med høy andel norsk råvare av riktig kvalitet. Dette gir blant annet økt behov for mer fôrhvete, åkerbønner og erter produsert i Norge.

Videre vil ny teknologi og satsing på alternative proteinkilder til bruk som fôr være viktig.

Nortura mener at både areal- og kulturlandskapstilskudd er viktig for å fremme norskandelen i fôret. Økt kulturlandskapstilskudd vil bidra til at det er interessant for den enkelte bonde å utnytte jordressursene. Kulturlandskapstilskuddet bidrar til økt lønnsomhet i drift av arealet uavhengig av produksjonsform. Det er nødvendig med økte inntekter for alle produksjoner samtidig som det er viktig å gjøre det attraktivt å utnytte jordbruksarealet. Økt kulturlandskapstilskudd bør prioriteres fremfor økt arealtilskudd.

Prisnedskrivningstilskudd

Prisnedskrivningstilskuddet for korn har stor betydning for både kornprodusenter og husdyrprodusenter. Prisnedskrivningen av korn bidrar til en betydelig reduksjon i kostnader videre i verdikjeden.

Nortura opplever nå at tollvernet i praksis begrenser mulighetene for prisøkninger på egg og storfe. Husdyrprodusentene tåler derfor ikke prisvekst på kraftfôr når tollvernet setter begrensninger i forhold til hva det er mulig å kunne ta ut i markedet. Produktprisen skal kunne dekke kostnadsveksten både for produsent og øvrig industri.

Nortura mener at prisøkninger på norske råvarer til kraftfôr må kompenseres med prisnedskrivningstilskudd som hovedprinsipp.

Nortura mener

- **Kanaliseringspolitikken må videreføres**
- **Kulturlandskapstilskudd er viktig for å øke inntekt og holde areal i drift**
- **Tilskudd til bruk av beite må bidra til at det er god lønnsomhet for bonden å prioritere beite både i inn- og utmark**
- **Målrettet rådgivning for økt kvalitet på grovfôret og gode prosjekter (eks grovfôr 2.0) må vektlegges**
- **Det må være lønnsomt å produsere mer norske kraftfôrråvarer med vekt på høy andel protein**
- **Norsk kornproduksjon kan styrkes igjennom økt arealtilskudd for å stimulere kornproduksjonen i hele kornområdet uten at det gir stort kostnadstrykk for husdyrproduksjonen**
- **En må stimulere til utvikling av alternative proteinkilder for bruk i fôrproduksjon, som for eksempel fra tang og tare, gjær, insekter og kjøttbeinmel.**

Klima

Klimaendringene er den største utfordringen i vår tid, og jordbruket og matproduksjonen er direkte påvirket av endringene og trues av konsekvensene. Jordbruket står i dag for i underkant av 10 prosent av utslippene i Norge. Norsk jordbruksnæring og næringsmiddelindustri har kuttet sine utslipp betydelig, og har forpliktet seg til ambisiøse mål framover. Norsk husdyrproduksjon har i et klimaperspektiv mange fortrinn. Effektiv produksjon av dyr med god helse bidrar til lavt klimaavtrykk per kilo kjøtt produsert sammenlignet med gjennomsnittet for resten av verden. Samtidig er norske bønder dyktige og motivert når det gjelder å ta til seg ny kunnskap og ta i bruk ny teknologi. Det ligger til rette for at norsk jordbruk skal bidra til å nå klimamålene gjennom ytterligere klimatiltak, og samtidig styrke sin konkurransekraft ved å bli ledende på å produsere jordbruksvarer med lavt klimaavtrykk.

Jordbruket har inngått en avtale med staten om hvordan næringen skal bidra til å redusere klimagassutslippene og økte opptaket av karbon. Landbruket har utarbeidet en klimaplan for hvordan dette skal oppnås. I klimaplanen er det pekt ut åtte satsingsområder, hvorav flere forutsetter relativt store investeringer på gårdsnivå. Nortura støtter fullt opp om klimasamarbeidet i jordbruket, i tillegg til å selv jobbe systematisk med å redusere klimaavtrykket i alle ledd, fra gård til middagsbordet. For å oppnå de ambisiøse målene jordbruket har satt seg sammen med staten, vil det være behov for investeringsstøtte og virkemidler som støtter oppunder klimaplanen og reduserer det finansielle risikoen for norske bønder som allerede har presset økonomi. Nortura mener det bør prioriteres investeringsvirkemidler til husdyrprodusentene for å redusere klimagassutslipp og samtidig bidra til økte inntekter.

Det er utviklet norsk teknologi for håndtering av husdyrgjødsel for å redusere utslipp av metan og lystgass. Det finnes flere teknologier for samme formål. Nortura mener partene må vurdere å etablere et produksjonstilskudd som premierer husdyrproduksjon med dokumentert reduksjon av klimagassutslipp.

Styrket investeringsstøtte til:

- **Produksjon av fornybar energi på gårdsnivå (eks. solenergi)**
- **Bedre gjødselhåndtering (eks. økt lagerkapasitet med tak over gjødselkum)**
- **Øke satsen på tilskudd for leveranse av husdyrgjødsel til biogass og etablere tilsvarende ordninger for andre teknologier der husdyrgjødsel inngår.**

Andre tiltak som bør prioriteres:

- **For å sikre en god implementering av klimakalkulatoren foreslår vi at det innføres et tilskudd for produsentene for å ta dette i bruk**
- **Det vil også være behov for å etablere et utviklingstilskudd for arbeidet som gjøres i Landbrukets Klimaselskap**
- **Midler til forskning innenfor fôr og genetik som bidrar til å redusere klimagassutslipp.**

4. Frakt

Formålet med tilskudd til frakt av slaktedyr og egg er å jevne ut transportkostnader ved frakt av slaktedyr eller egg fra produsent til slakteri/eggpakkeri. Et viktig premiss for ordningen er at det er tilstrekkelig kompensasjon for frakt, da dette indirekte eller direkte påvirker aktørenes mulighet til å jevne ut prisene mellom produsenter. Økt tilskudd til frakt bidrar i stor grad til økt lønnsomhet for alle husdyrprodusenter fordi det reduserer fraktkostnadene likt for alle. Fraktutjamningsordningen er samtidig også et av de mest sentrale landbrukspolitiske virkemidlene for å sikre egg- og kjøttproduksjon i hele Norge.

Tilskudd til frakt av slaktedyr

Fraktordningen for frakt av slaktedyr ble gjennomgått i 2019-2020. Utredningen viste at ordningen i stor grad virker etter formålet, men vi ser at underdekningen er betydelig.

Nortura ba i 2020 om økt støtte til frakt på 47 mill. kr. Det er positivt at avtalepartene bevilget 12 mill. kr, men det er fortsatt en betydelig underdekning som i dag dekkes av bøndene. Nortura har gjennomført en effektivisering av dyretransporten som har redusert kostnadene betydelig. I praksis vil effektiviseringen i stor grad oppveie for lønns- og kostnadsvekst.

Nortura mener at frakttilskuddet må økes med 49 mill. kr for å bedre lønnsomheten til alle som leverer storfe, sau og gris til slakt. I tillegg vil økt støtte til frakt sikre at aktørene over tid bidrar til full utjevning av fraktkostnader over tid som er vesentlig for ordningens måloppnåelse.

Tilskudd til frakt av egg

Formålet med frakttilskuddsordningen er å jevne ut kostnadene ved frakt av egg fra produsent til registrert eggpakkeri, i tillegg til å bidra til effektiv frakt og til å stimulere til omsetning via registrert eggpakkerier. Frakttilskudd blir utbetalt for frakt av egg fra produsent til nærmeste registrerte eggpakkeri. Tilskudd på 7,4 mill. kroner til 66.000 tonn egg gir en svært lav dekning av fraktkostnaden.

Nortura mener at tilskuddet nå bør økes med 20 mill. kroner for å sikre utjevning av fraktkostnader over tid mellom produsenter. Dette vil sikre at eggproduksjonen i fremtiden kan utvikles i områder som ikke ligger i direkte tilknytting til et eggpakkeri.

Tilskudd til frakt av fjørfe til slakteri

Nortura har gjennom flere jordbruksoppgjør pekt på behovet for å etablere en fraktordning for fjørfe til slakting. Utfordringene med stor konsentrasjon av fjørfeproduksjon i noen få områder kom tydelig frem i høst under utbrudd av fugleinfluenza. Potensielt kunne dette utbruddet gitt betydelig utfordring med forsyning av nok kylling.

Vi mener fortsatt at dette er helt nødvendig for å styrke matproduksjonen i hele Norge. Dersom avtalepartene ikke etablerer en slik ordning vil produksjonen av fjørfekjøtt i enda sterkere grad enn i dag konsentreres i nærheten til slakteriene. Dette er en utvikling Nortura mener er uheldig, både av hensyn til økt smitterisiko og beredskap, men også av hensyn til fordeling av verdiskapingen til flere deler av landet.

Nortura har i de siste jordbruksoppgjørene vist at en fraktordning for fjørfe bør kunne etableres etter prinsipper for eksisterende fraktordning for kjøtt. Basert på volumet for 2020, og en forutsetning om at slakterier over 1500 tonn kylling anses som basisanlegg er behovet for innfrakttilskudd beregnet til 22 mill. kroner.

Vår vurdering er basert på følgende kriterier:

- Modell er basert på inntransportkostnad per stykk slaktekylling ved Nortura Hærland og Nortura Elverum for 2018.
- Modell er basert på forskriftens forståelse av slakterier som slakter mer enn 1 500 tonn i referanseperioden (2018).
- Modelling framkommer av transport fra kommunesenter til nærmeste slakteri, som slakter mer enn 1 500 tonn i referanseperioden (2018).

Følgende anlegg vil da inngå som basisanlegg i modell for frakttilskudd for kylling:

1500 tonn+	Aktør	Postadresse
	Gårdsand AS	3174 Revetal
	Holte gård Drangedal AS	3750 Drangedal
	Norsk Kylling AS	7290 Støren
	Nortura Elverum	2406 Elverum
	Nortura Hærland	1878 Hærland
	Nærbø Kyllingslakt	4365 Nærbø
	Ytterøykylling AS	7629 Ytterøy
	Økodrift Homlagarden AS	5600 Norheimsund

Frakt av kraftfôr

Nortura registrer at det er betydelige forskjeller i netto kraftfôrpris mellom regioner i Norge. Dersom husdyrprodusentene i distriktene over tid opplever høyere kostnader sammenliknet med bønder i de mer sentrale områdene, vil det ytterligere svekke distriktsjordbruket. Resultatet blir at produksjonen sentraliseres.

Nortura mener at kostnadene ved frakt av både råvarer og ferdig kraftfôr må utjevnes slik at husdyrprodusentene har tilgang på kraftfôr til like vilkår i alle deler av landet.

- **Tilskuddet til frakt av slaktedyr må økes med 49 mill. kr**
- **Tilskuddet til frakt av egg må økes med 20 mill. kroner**
- **Det må etableres en fraktordning for fjørfe etter samme prinsipper som for eksisterende fraktordning for kjøtt. Behovet for innfraksttilskudd er beregnet til 22 mill. kroner.**

5. Tilskudd til slakterivirksomhet i Nord-Norge

Landbruket i Troms og Finnmark bidrar til verdiskaping og sysselsetting både nasjonalt og regionalt. Videre er en solid matproduksjon i Troms og Finnmark viktig for en reell selvforsyning som sikrer økt matberedskap nasjonalt, men også for regionen i nord.

Utviklingen i Nord-Norge har over flere år gått i feil retning, og særlig landbruket i Troms og Finnmark taper produksjon i forhold til resten av landet. Siden 1998 er antall slaktegris i Troms og Finnmark redusert med 50 % samtidig som antall slaktegris i landet økt med 15 %. Antall sauer er redusert med 25 %, mens det i landet er redusert med 14%. Antall storfe er redusert med 25 %, mens det for landet er redusert med 15 %. Eggproduksjonen i Finnmark og Troms er redusert med ca. 10 %, mens den i landet er økt med ca. 35 %. Slaktekyllingproduksjonen i Troms og Finnmark er avvirket før 1998.

I samme periode har også mesteparten av distribusjonen av mat blitt sentralisert til Østlandet og Trøndelag. Det er kun enkelte produkt som blir distribuert direkte fra Målselv ut til dagligvarekundene.

Siden 1998 har Nortura lagt ned flere slakterier og kjøttforedlingsanlegg i Nord-Norge. For Troms og Finnmark er det nå kun slaktning i Karasjok og Målselv. Anlegget i Målselv har også noe videreforedling med kjøttdeig som det største produktet.

Det er i dag flere sektorer som mottar støtte slik at det skal være praktisk mulig å nå politiske mål. Som eksempel kan vi nevne ordninger for sikre drift av fiskemottak i områder hvor det ellers ikke ville vært lønnsomt å drive mottak. Dette gjør det mulig for kystfiskerne å levere fangst. Det er på samme måte nødvendig å opprettholde slakterivirksomhet i Troms og Finnmark for at det skal kunne være mulig å drive husdyrproduksjon her. Målet om et landbruk i hele landet innebærer også at bonden må kunne få levert dyr til slakt uavhengig av geografi.

For å forhindre at jordbruket i Finnmark og Troms blir ytterligere redusert, og sikre at Nortura skal kunne opprettholde mottaksplikten, må lønnsomheten i jordbruket styrkes, samtidig som myndighetene må dekke deler av driftsulempene knyttet til slaktning i Troms og Finnmark.

Nok tilførsler er en avgjørende faktor for å skape lønnsomhet for våre slakterier i Nord-Norge og med fallende produksjon i landbruket, særlig i Troms og Finnmark har dette blitt ytterligere forsterket de siste årene. For våre to anlegg i Troms og Finnmark viser våre økonomiske beregninger at selv inkludert en lavere avregningspris for bønder i Nord-Norge, går den økonomiske driften knyttet til slaktingen i betydelig minus i Troms og Finnmark, mens den akkurat balanserer i Nordland.

Vi forventer en fortsatt krevende økonomisk utvikling. For å sikre en bærekraftig bedriftsøkonomisk lønnsomhet på våre to mottaksanlegg og sikre at bønder i Nord-Norge får lik oppgjørpris for sine produkt som andre regioner i landet, og at Nortura kan opprettholde mottaksplikten over tid, må staten kompensere deler av disse driftsulempene. Våre analyser tilsier at en kompensasjon basert på

regnskapet i 2020 vil måtte beløpe seg til 35 millioner kroner. Dette tilsvarer totalt 2 kroner per kilo på hele tonnasjen vi slakter på våre anlegg i Nord-Norge i 2020.

Nortura mener at det må innføres to nye tilskudd over jordbruksavtalen for at skal være mulig å videreføre slaktning i Troms og Finnmark over tid. Et tilskudd som dekker inn lavere avregningspris for bønder i Nord-Norge, og en ordning som skal sikre slakterivirksomhet i Troms og Finnmark.

Nortura mener

- **Det bør etableres ny tilskuddsordning over jordbruksavtalen for Nordland, Troms og Finnmark. Tilskuddsordningen bør hete Nord-Norgetillegg og utbetales som et tillegg i kr/kg for leverte slakt. Satsen må være minimum 1,5 kr/kg for gris og 1 kr/kg for småfe og storfe for å sikre lik pris for levering av slakt med resten av landet. Tilskuddsbehov ca. 20 mill. kr per år**
- **Det bør gis tilskudd til slaktning i Finnmark og Troms som skal dekke inn deler av underskudd ved å opprettholde slakterivirksomhet i Troms og Finnmark. Nortura må kunne bære en egenandel på 15 %. Tilskuddet tas over jordbruksavtalen. Tilskuddsbehov vil være ca. 15 mill. kr per år.**

6. Telledato

En avvikling av telledato vil redusere kostnader både for bonde og næringsmiddelindustri. I tillegg vil det kunne gi positive incentiver til bedre dokumentasjon av husdyrproduksjonen og bidra til et betydelig framskritt knyttet til digitaliseringen av landbruksnæringa. Bedre datakvalitet knyttet til dyreflyten vil og gi muligheter for gevinstuttak på flere områder innen offentlig og privat sektor relatert til husdyrproduksjonen.

Nortura stiller seg bak OPS-Landbruk sitt initiativ for å avvikle dagens telledato og opplever at mange av aktørene i tilknytting til landbruket også stiller seg positive. Det er satt i gang et arbeid for å utvikle konkrete løsninger for å kunne avvikle telledato, men næringen er avhengig av forutsigbarhet dersom det skal gjøres større utviklingsarbeid.

Nortura mener

- **Avtalepartene må avvikle telledato når de konkrete løsningene foreligger.**

7. Velferdsordninger

Husdyrbonden har ansvar for dyr 24 timer i døgnet. Da er det viktig med ordninger som gjør det mulig å ha ferie og fritid og vite at noen kan ta vare på dyrene om en blir syk, eller av andre grunner ikke har mulighet til det selv. I tillegg til at det bidrar til bondens helse og velferd, er det viktig for å sikre god dyrevelferd. Vi får klare signaler fra våre eiere om at det er behov for styrking av velferdsordningene for at de skal oppfylle formålet og være et reelt sikkerhetsnett for bonden.

Velferdsordningene er ikke produksjonsdrivende.

Produksjonene blir stadig mer avanserte, og kravet til kvalifikasjoner hos avløserne øker. Mange opplever at tilskuddet rekker til stadig færre avløsertimer. Satsene må utvikles i takt med den generelle lønnsøkningen i samfunnet.

Mange bønder jobber mer enn 100 prosent, og det gjelder også deltidbønder. For en bonde som har for eksempel 80 prosent jobb utenom bruket og blir sykmeldt, vil sykeavløsningen tilsvare bare en 20 prosent avløser. Det vil som regel være for lite i forhold til arbeidet på gården. Sykepengene må derfor være tilpasset den jobben som skal gjøres.

Skjevheter i dagens regler må rettes opp slik at satelitter i purkering kan få dekket avløserutgifter på lik linje med andre typer husdyrhold.

Nortura mener

- **Velferdsordningene må styrkes betydelig og justeres for å dekke både sykeavløsning og tilstrekkelig med fritid for alle typer husdyrproduksjoner.**

8. RÅK-tilskudd

Norsk næringsmiddelindustri opplever daglig sterk internasjonal konkurranse på sine produkter.

Bearbeidede produkter som importeres til Norge blir ilagt noe toll, og norske råvarer kan skrives ned i pris slik at norsk råvarer konkurrerer på like vilkår. Dette er helt nødvendig for å sikre avsetning på norsk kjøtt og egg til deler av næringsmiddelindustrien.

Eggprodukter er sentralt i markedsbalanseringen for egg. Tilstrekkelig prisnedskrivning på eggprodukter er nødvendig for at bruk av norske eggprodukter er lønnsomt for næringsmiddelindustrien. Nortura opplever at enkelte eggprodukter har blitt nedprioritert i tilfeller der RÅK-tilskuddet ikke er tilstrekkelig til å dekke behovet. Vi vil presisere at det må settes av mer midler til prisutjevning for å sikre at også eggproduktene får nødvendig prisutjevning mot importalternativ på linje med melk og kjøtt.

Nortura mener

- **RÅK-tilskudd må økes.**